

Izkaz požarne varnosti stavbe

Izkaz požarne varnosti je sestavni del dokazila o zanesljivosti, ki ga mora lastnik hraniti ves čas uporabe stavbe. Vpeljava izkaza požarne varnosti je pripomogla k dvigu nivoja požarne varnosti pri načrtovanju novih stavb, ker je bolj povezala fazo projektiranja s fazo izvedbe gradnje. Z izkazom smo dobili mehanizme, ki ovirajo poseganje v načrtovane ukrepe požarne varnosti, če le-to ni strokovno utemeljeno. Žal projektanti in izvajalci pogosto ne upoštevajo zahtev, povezanih z izdelavo izkaza požarne varnosti na način, kot je to zastavil zakonodajalec. Za izboljšanje stanja v praksi je projektantska stroka pripravila predloge, ki jih je naslovila na pristojne organe, vendar njeni predlogi po mojem mnenju ne bodo pripomogli k bistvenemu izboljšanju stanja.

Aleksander Špec, univ. dipl. inž. el.

Uvod

Izkaz požarne varnosti stavbe (v nadaljevanju: izkaz) je dokument, ki ga je vpeljal Pravilnik o požarni varnosti v stavbah (Uradni list RS, št. 31/04, 10/05, 83/05 in 14/07)) v letu 2005. Kljub temu, da so v letih pred njegovo uveljavitvijo odgovorni projektanti požarne varnosti in tudi drugi projektanti izražali pričakovanja, da je treba odgovorne projektante požarne varnosti vključiti tudi v faze graditve po pridobitvi gradbenega dovoljenja, je bil sprejet z velikimi težavami. Pojasniti je bilo treba kar nekaj vprašanj, ki pričajo o tem, kakšno je stanje na področju projektiranja in gradnje v naši državi. V tem članku bom predstavil svoje osebne poglede na stanje na tem področju in na dejavnike, ki jih vidim kot vzroke za takšno stanje. Naj poudarim, da so to moja osebna stališča, ki pa temeljijo na delovnih izkušnjah, ki sem jih pridobil skozi dobro desetletje dela na področju t.i. »požarnih« so-glasij.

Predpisane zahteve

Izkaz predstavlja povzetek ukrepov požarne varnosti, ki jih je odgovorni projektant določil v zasnovi ali študiji požarne varnosti. Izdeluje se v dveh fazah. V fazi pridobi-

vanja gradbenega dovoljenja mora biti k projektu za pridobitev gradbenega dovoljenja (PGD), na podlagi katerega želi investitor pridobiti gradbeno dovoljenje za gradnjo neke stavbe, predložen izkaz z izpolnjeno kolono »Načrtovani ukrepi - PGD«. V fazi pridobivanja uporabnega dovoljenja pa je treba zahtevku za izdajo uporabnega dovoljenja v sklopu dokazila o zanesljivosti stavbe predložiti izkaz, v katerem je (zraven že iz faze projekta PGD izpolnjene kolone »Načrtovani ukrepi«) izpolnjena tudi kolona »Izvedeni ukrepi - PID«.

Izdela ga odgovorni projektant, ki je izdelal zasnovo ali študijo požarne varnosti. V fazi PGD načrtovane ukrepe razdeli v sklope, ki jih vpiše kot naslove v vrsticah izkaza, nato pa jih v koloni »Načrtovani ukrepi« opiše. Bistveni del izkaza požarne varnosti se izdelava v fazi projekta izvedenih del (PID), ko mora odgovorni projektant, ki je izdelal zasnovo oziroma študijo požarne varnosti, izpolniti tudi kolono »Izvedeni ukrepi - PID«. V tej koloni mora v vsaki vrstici izkaza potrditi izvedbo načrtovanega ukrepa in opisati morebitne spremembe, ki so se zgodile v fazi gradnje glede na PGD.

Oblika izkaza je predpisana v takšni meri, da je zagotovljena preglednost nad načrtovanimi in izvedenimi ukrepi ter da se zagotovi nadzor odgovornega projektanta zasnove oziroma študije. Zato je zahtevano, da odgovorni projektant požarne varnosti s svojim podpisom potrdi izvedbo vsakega sklopa ukrepov posebej.

Izvajanje predpisanih zahtev v praksi

Težave, ki so se pojavile pri izvajanju predpisanih zahtev, bi razdelil v naslednje sklope:

Ali mora izkaz PGD/PID izdelati isti odgovorni projektant požarne varnosti?

Ali ne zadošča en podpis, kakaj jih je potrebno več?

Kaj lahko v izkazu spreminjamo glede na obrazec izkaza iz priloge 3 Pravilnika o požarni varnosti v stavbah? Kako opišemo spremembe načrtovanih ukrepov PGD v fazi PID?

Kdaj se lahko s podpisom potrdi izvedba načrtovanega ukrepa? Ali morajo biti izkazu PID priložena kakšna dokazila in drugi dokumenti?

Iz pravilnika o požarni varnosti v stavbah ter tolmačenju pristojnega ministrstva (Ministrstvo za okolje in prostor) jasno izhaja, da mora v obeh fazah izkaz izdelati isti odgovorni projektant (razen v primeru nastopa t.i. višje sile). Podobna zahteva je bila kasneje vpeljana tudi v Pravilnik o dokazilu o zanesljivosti

Požarno odporen strop podzemne garaže po požaru – REI 90? (vir: Leon Pajek)

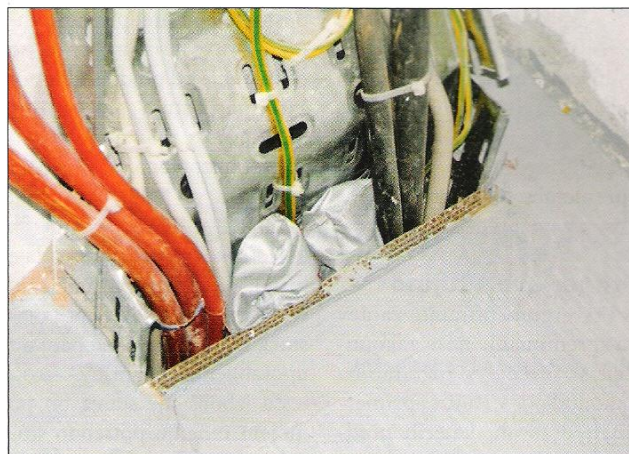
objekta, kjer je določeno, da mora biti dokazilo priloženo tudi izjava odgovornega vodje projekta PGD o skladnosti izvedbe. Namen tega je, da se zagotovi kontinuiteta med fazama projektiranja in izvedbe ter prepreči spreminjanje načrtovanih ukrepov brez upoštevanja v fazi PGD določenih zahtev. Ker so pri nas pojavlja praksa, da projekte PGD, PZI in PID projektirajo različni odgovorni projektanti po načelu »kdo naredi ceneje«, se pri izvajanju te zahteve pogosto pojavljajo težave. V fazi PGD je izkaz strošek projekta PGD. Zato da je projekt PGD čim cenejši, v ta strošek običajno ni zajeta postavka izdelave izkaza v fazi PID. V fazi izvedbe postane izkaz strošek dokazila o zanesljivosti objekta, ki ga mora priskrbeti glavni izvajalec gradnje.

Če se izdeluje projekt za izvedbo (PZI) z drugimi odgovornimi projektanti kot PGD, se v tej fazi na zasnovo ali študijo požarne varnosti pogosto pozabi. V kolikor moretno povabi k sodelovanju odgovornega projektanta zasnove ali študije požarne varnosti komaj ob koncu gradnje, ko se prične pripravljati dokazilo o zanesljivosti, pri tem pogosto nastane problem, ker odgovorni projektant požarne varnosti ni spremljal celotne gradnje ali pa ne more v pričakovanem času izdelati izkaza požarne varnosti. K temu se pojavi še vprašanje stroška izdelave izkaza požarne varnosti v tej fazi, kajti kljub znani zgoraj navedeni zahtevi pravilnika o požarni varnosti v stavbah se na trgu pojavljajo drugi odgovorni projektanti požarne varnosti, ki so pripravljani dajati ponudbe za izdelavo izkazov požarne varnosti v tej fazi. Po mojih izkušnjah iz konkretnih projektov lahko rečem, da pri projektih, kjer se odgovorni vodje pro-

jektov, nadzorniki in izvajalci zavedajo predpisanih zahtev in njihovega namena, ni težav z vključevanjem odgovornega projektanta požarne varnosti v vse faze gradnje. Žal so takšni projekti še vedno v manjšini ...

Drugi problem izvira iz slabe prakse odgovornih projektantov požarne varnosti, ki so si zahteve za izdelavo izkazov tolmačili po svoje. Problemi, ki so se pojavljali v praksi, po mojem mnenju izpričujejo, da mnogi odgovorni projektanti požarne varnosti niso imeli pravega interesa sodelovati pri nadzoru izvedbe načrtovanih ukrepov. Pojavljala so se vprašanja, kot so »ali moram res v vsaki vrstici izkaza s podpisom potrditi ustreznost izvedbe načrtovanega izkaza«? Nadalje so se že pojavili izkazi, v katerih so odgovorni projektanti spreminjali naslovne kolone tako, da so jih preimenovali in po tem niso več izpričevale jasnega stanja načrtovanih in izvedenih ukrepov. Takšnih ravnanj ne znam pripisati drugim razlogom, kot željam odgovornih projektantov požarne varnosti, da izpolnijo izkaz požarne varnosti, kot to od njih zahteva naročnik, ob tem pa se izognejo odgovornosti za ustreznost izvedbe načrtovanih ukrepov. Takšno namero potrjujejo moje izkušnje iz tehničnih pregledov, na katerih smo prejeli podpisane in izpolnjene izkaze, na drugi strani pa smo ob ogledu stavbe ugotovili, da mnogi ukrepi še niso dokončno izvedeni ali pa da še niso bila pridobljena vsa predpisana dokazila, ki dokazujejo, da je ukrep ustrezno izveden.

Pri nastalih zapletih se odgovorni projektanti požarne varnosti pogosto sklicujejo na določbe pravilnika in jih tolmačijo na način, kot jim v dani situaciji ustreza in to kljub dejstvu, da za takšno

Požarna zaščita prehoda električnih instalacij skozi mejo požarnega sektorja? – ustreznost izvedbe potrjena v izkazu požarne varnosti

tolmačenja običajno nimajo veliko skupnega s stroko. Pri tem prihaja do zanimivih, na »glavo« obrnjenih situacij, ko se uradniki, ki sodelujejo v postopkih izdajanja dovoljenj, pri utemeljevanju svojih zahtev sklicujejo na strokovne razloge, medtem ko se odgovorni projektanti kot predstavniki stroke sklicujejo na določbe nekega predpisa in jih tolmačijo, ob tem pa pozabljajo na stroko. Na podlagi takšnih izkušenj se porajajo predlogi, da je treba zakonodajo na tem področju še dopolniti, formalizirati večfaznost izdelave zasnove oziroma študije požarne varnosti, vpeljati dodatne revizije in podobno. Po mojem mnenju uresničitev takšnih predlogov ne bo doprinesla k izboljšanju stanja v praksi. Izboljšanje stanja lahko pričakujemo samo v primeru, če bo znotraj obeh zbornic prišlo do zavedanja, da je za dvig kvalitete dela in pogojev dela potrebno medsebojno sodelovanje in usklajevanje vseh odgovornih projektantov ter da nelojalna konkurenca na trgu poslabšuje pogoje dela za vse.

Bistven problem našega projektiranja, ki se kaže kot velik problem pri izdelavi izkazov, je neusklajenost načrtovanih rešitev med posameznimi načrti in elaborati in to

tudi v primeru, kadar je izdelana revizija projektne dokumentacije. Pri tem je v smislu zahtev požarne varnosti sporna predvsem revizija usklajenosti posameznih načrtov z zahtevami zasnove ali študije požarne varnosti. Elaborat kot tak je namenjen dokazovanju načrtovanih rešitev v smislu njihove ustreznosti in izpolnjevanju bistvenih zahtev. V tem smislu je elaborat lahko precej zahteven, še bolj zahtevna pa je naloga odgovornih projektantov načrtov, ki morajo za izpolnitev načrtovanih zahtev najti odgovarjajoče rešitve v načrtih. To ni mogoče brez sodelovanja odgovornega projektanta požarne varnosti, ki mora sodelovati pri nastajanju projekta od začetka tako, da odgovorni projektanti načrtov pri njem preverjajo in z njim usklajujejo načrtovane rešitve.

Revidenti so tisti, ki preverjajo, kako učinkovito je bilo sodelovanje. Žal ugotavljam, da bi bilo potrebno tudi na tem področju boljše sodelovanje revidentov posameznih načrtov z odgovornimi projektanti požarne varnosti s ciljem, da se ugotovi, ali so posamezne zahteve iz elaboratov ustrezno upoštewane. Namesto ukrepanja v to smer pa se v strokovni projektantski javnosti pojavljajo zahteve,

da je treba predpisane zahteve glede revizije nadgraditi z novimi zahtevami in dodatnimi revizijami in to kljub dosedanjim izkušnjam, ki po mojem mnenju izpričujejo, da takšne spremembe ne prinesejo bistvenega napredka.

Primerjava s tujino

Pri argumentiranju zahtev za spreminjanje naše zakonodaje se seveda vsi oziramo na zakonodajo v tujih, primerljivih državah, katerih predpisane zahteve se uporabljajo pri načrtovanju požarne varnosti v Sloveniji. Pri tem je nesporno, da so države, kot je Nemčija, kar se tiče dorečenosti predpisanih zahtev na vseh nivojih, daleč pred nami. Ob tem pa po mojem mnenju ravno praksa v iz primerljivih evropskih držav kaže na to, da vseh postopkov dokazovanja ustreznosti načrtovanja in izvedbe gradnje ne gre še bolj formalizirati, kot smo to v naši državi že storili. Predvsem se to nanaša na predloge, s katerimi bi naj formalizirali večfaznost izdelave študije požarne varnosti ter dodatno pojasnjevali zahteve za izdelavo zasnov in izkazov požarne varnosti. To je v tujini naloga strokovnih združenj.

V tujini niti oblika ter vsebina dokumentov, ki obravnavajo vsebine, kot so študije, zasnove ali izkazi, v zakonodaji niso formalizirane v večji meri, kot je sedaj stanje pri nas. Bistvena razlika je po mojem mnenju v zavedanju vseh sodelujočih, kaj ti dokumenti dejansko predstavljajo in kakšna mora biti glede na to njihova vsebina. Zato v vsebinah teh dokumentov ni veliko »balasta« in dvoumnih navedb, kot je na žalost praksa pri nas, temveč izključno konkretne vsebine, ki izpričujejo ter pojasnjujejo izpolnjevanje predpisanih zahtev. Posebej je poudarjeno strokovno pojasnjevanje in utemeljevanje

odstopanj od predpisanih zahtev. Dejstvo je namreč, da so odstopanja od predpisanih požarno varnostnih zahtev pri arhitekturno zahtevnih stavbah danes neizogibna. V Sloveniji je praksa po mojem mnenju ravno obratna. Večji poudarek kot strokovni vsebini se daje formi, predvsem pa manjkajo strokovne ugotovitve ter pojasnila, ki se tičejo odstopanj od uporabljenih predpisov.

Za izboljšanje stanja bo po mojem mnenju potrebno storiti bistvene premike v sami projektantski stroki. Strokovna javnost je podala predloge o tem, kakšne spremembe so potrebne. Njihovi predlogi gredo predvsem v smer priprave študijskih programov za izobraževanje projektantov požarne varnosti. To bi bil zagotovo zelo koristen korak, ki ga pa bo po mojem mnenju v Sloveniji zelo težko izvesti. Število kandidatov za takšne študijske programe bo zelo omejeno, zato ni pričakovati, da bodo fakultete pripravljene izvajati takšne programe. Pri tem bi bilo treba vzeti v obzir izkušnje iz razvitejših evropskih držav in preveriti, kako se tam izvajajo programi za izobraževanje projektantov s področja požarnega inženirstva z ozirom na število študentov.

Veliko bolj realen korak kot snovanje lastnih študijskih programov se mi zdi možnost, da se v programe študijev arhitekture, gradbeništva ter tehniških študijev vpeljejo vsebine s področja požarne varnosti, tako da se bodo ti strokovnjaki že kot študentje srečali z zahtevami požarne varnosti. Boljše zavedanje in znanje diplomantov teh strok bo potem v praksi pripeljalo do njihovega boljšega razumevanja zahtev projektiranja požarne varnosti. Na ta način se bodo zavedli, da so lahko nivoji projektiranja požarne varnosti zelo različni in da mora biti temu primerno tudi

znanje, potreben čas ter tudi cena, ki jo uveljavlja odgovorni projektant požarne varnosti. S tem, ko bodo bolj seznanjeni z zahtevami požarne varnosti, bodo od odgovornih projektantov požarne varnosti zahtevali večja znanja. Leti jih bodo sposobni izpolniti, samo če se bodo dodatno strokovno izobraževali ali šolali npr. v tujini, kot je to že sedaj primer pri posameznikih. V tem primeru bodo lahko svoja dodatna znanja uveljavili na trgu tudi v obliki večjega stroška, ki ga predstavlja takšno projektiranje na eni strani in »dobička«, ki ga na drugi strani prinese pri ekonomičnosti izvedbe gradnje. Brez tega storjenega koraka bodo odgovorni projektanti požarne varnosti z višjim nivojem znanja ostajali brez dela, kot je to sedaj primer, kajti dejstvo je, da opravljen izpit za odgovornega projektanta požarne varnosti ne zagotavlja potrebnih znanj.

Tehnična smernica TSG-1-001 je po mojem mnenju zagotovo korak, ki bo pripomogel k uveljavitvi predlaganega cilja. Njeno stanje izpričuje realno stanje na področju priprave takšnega nivoja predpisov v Sloveniji, ki ne more biti primerljivo s tujimi državami, s katerimi se radi primerjamo. Tam so namreč v te namene na voljo strokovnjaki in industrija, ki imajo interes, da se takšni dokumenti pripravijo. Država dejansko samo koordinira in usmerja delo ter zakonodajno takšne dokumente. V naši državi realno zaenkrat ni mogoče ustvariti takšnih razmer, zato smo prisiljeni tako kot na mnogih drugih področjih, uporabljati tuje smernice in standarde. Tehnična smernica TSG-1-001 je odraz takšnih razmer. Po mojem mnenju to ne pomeni, da ni uporabna za namen, kot je bila zamišljena. Predvsem je po mojem mnenju pomembna v zgodnji fazi sno-

vanja stavbe, ko se je potrebno odločiti o načinih za izpolnitev predpisanih zahtev požarne varnosti. Takrat je to pripomoček za arhitekta ali drugega vodjo projekta, ki lahko z njeno uporabo oceni, kakšne so zahteve požarne varnosti in določi svoje zahteve do odgovornega projektanta požarne varnosti. Tehnične smernice so »živi« dokumenti, ki se spreminjajo in dopolnjujejo in tako je tudi s TSG-1-001. Ob izdaji 2010, ki bo v kratkem objavljena, se že napovedujejo naslednje spremembe in dopolnitve, ki bodo uporabnikom olajšale razumevanje na način, da se bodo mnogi podporni dokumenti, ki so sedaj na voljo v tujih jezikih, prevedli in izdali kot podporne smernice.

Zaključek

Izkaz požarne varnosti je sestavni del dokazila o zanesljivosti, ki ga mora lastnik hraniti ves čas uporabe stavbe. Zato je to zelo pomemben dokument. Pripomogel je k dvignitvi požarne varnosti pri načrtovanju novih stavb, ker je bolj povezal fazo projektiranja z fazo izvedbe gradnje. Vpeljal je tudi mehanizme, ki ovirajo poseganje v načrtovane ukrepe požarne varnosti, če le to ni strokovno utemeljeno.

Žal zavedanje o teh zahtevah na terenu še ni na dovolj visoki ravni. Inženirska zbornica Slovenije se sicer aktivno vključuje v aktivnosti za izboljšanje stanja, vendar so njeni predlogi usmerjeni predvsem v spreminjanje zakonodaje ter akademsko izobraževanje, veliko manj pa v konkretno spreminjanje odnosov in načina dela projektantskih organizacij ter delovanja same projektantske stroke. Arhitekturna zbornica se žal v aktivnosti ne vključuje, čeprav jih problematika zelo zadeva. Bojim se, da na takšen način ne bo dosežen bistven napredek.